

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, franciskanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadst.). Uradno ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Ne frankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROČNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21:00, polletna K 10:50, četrtletna K 5:40, mesečna K 1:80; za Neučijo celoletno K 26:40; za ostala inozemstva in Ameriko celoletno K 56.—

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov
ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petilivrstica 50 vin., pogojen prostor, poslušni in reklame 40 vin. — Inzerate sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštnine proste.

Stev. 779.

V Ljubljani, v ponedeljek dne 12. januarja 1914.

Leto IV.

Gospodje in poslanci.

Danes se snide skupna komisija gosposke in poslanske zbornice, ki naj po mnenju knezov in grofov doseže sporazum zaradi davčne reforme, kar po mnenju visokorodnih seveda ne pomeni nič drugega kakor popolno kapitulacijo izvoljenih ljudskih zastopnikov. Kadar govorijo plemeniti gospodje o sporazumu, gotovo ne mislijo na to, da bi sami odnehali in sprejeli sklepe poslanske zbornice, temveč pričakujejo, da zmaga njih volja. Če bi bili hoteli le sporazum, bi ga bili že davno lahko imeli, ko je večina poslanske zbornice izpolnila vse njih važnejše zahteve in takorekoč le zaradi lepšega vztrajala na nekaterih svojih prvotnih sklopeh, s katerimi bi se bila pravzaprav nesmrtno blamirala, če bi jih bila tako izpremenila, kakor so hoteli magnati.

Stvarne difference, ki so ostale med gosposko in poslansko zbornico, so res malenkostne. Če bi se imenitni kavalirji prepirali le zaradi njih, se ne bi mogli obvarovati očitania, da je njih početje smešno. Gosposka zbornica je ponosna korporacija, njeni člani se štejejo za najzbornejše izbrance človeštva, in za tako odličnost bi bilo pač komično, če bi se prepirala za bagatele.

Toda nitiče ni več tako naiven, kakor bi gospodje včasih želeli, in nitiče ne verjame, da jim gre res za njih nazore o fantovskem davku in o dohodarini vdov brez otrok. Vprašanje, če naj bo eksistenčni minimum 1200 ali 1600 K je gotovo važnejše od teh drobnarij, in če jim je večina poslanske zbornice ugodila v tej stvari, s katero so prizadeti najširši stoji prebivalstva, bi si lahko vseh deset prstov obližnili.

Eksistenčni minimum je bil za rojene zakonodajalce pomemben problem. Ker je poslanska zbornica postavljena na demokratično podlago, četudi duh njene večine še nikakor ni demokratičen, se zdi prebлагorodnim in visokorodnim, da mora biti njih zbornica nekakšen protitež proti demokraciji. Odkar je splošna in enaka volilna pravica zakon za državni zbor, se opazuje to protidemokratsko stremiljenje v gosposki zbornici. Poglavitno pa je njeno delo naprejeno proti socialnemu napredku; gospodje, ki se ponašajo z najimenitnejšimi imeni, so se postavili na branik kapitalizma in ne zastopajo interesov plemenitosti, temveč interese denarne mošnje.

Logično se to človeku ne bi zdelo. Ko se je razvil industrializem in se je veliko meščanstvo zavedlo svoje moči, je naskočilo aristokratske privilegije in veljava denarja je izpodrinila fevdalne predprave. Bogata buržvazija, ki je spoznala, da so njene polne blaginje in listnice velikanska oblast in da z njo lahko prekosi one, ki so bili dotlej na prvem mestu v družbi, ni strpela, da bi bili nad njo naslovi, s katerimi nikakor ni mogoče toliko kupiti kolikor z njenim denarjem. Kdor šteje milijone, se ne mara poniževati pred grofom ali knezom, ki je nemara za tisočake v zadregi. Meščanske revolucije, v katerih je pač delavsko ljudstvo prelivalo svojo kri, ampak ne zase in za svoje pravice, so po teptale celo vrsto fevdalnih privilegij v državi in v družbi. Aristokracija ne bi imela pravzaprav nobenega razloga, da bi se razvnela za kapitalizem, ki je uničil njeno nekdanjo veljavo.

Ali sila razvoja je mogočna; tudi plemeniti prvaki se ji ne morejo ustavljati. Ko je bilo dokončano, da se z bankovci več opravi kakor z najlepšo grofovsko krono, so se tudi aristokrate prilagodili zahtevam novega časa. Marsikakšen pobledele grb iz časa križarskih vojn je pozlatila »mesalianca«, ženitev z neplemenito, ampak bogato nevesto; marsikatera prazna kneževska mošnjica se je napolnila tako, da je njen lastnik posodil svoje odlično ime kakšnemu manj odličnemu kapitalističnemu podjetju za okrasek in reklamo. In gospodje, ki so včasih prevzeto gledali iz višave na »kra-

marje« v nižavi, so se sami začeli baviti z železom in premogom, z lesom in papirjem, s petrolejem in žganjem.

Zdaj zastopajo interese kapitalizma, ki so postali njih lastni interesi. Nekateri so se razvili v industrijske podjetnike, drugi so le agenti kapitalistov. Prizadeti pa so več ali manj vsi; le malo jih je še po starem kopitu, fevdalcev iz srednjega veka, prepričanih, da je med njimi in meščansko bagazo cel svet, in ponosno odklanjajočih šege sedanjega življenja.

Toda kapitalistični interesi gospodov pjasnjujejo njih dosledno nasprotovanje, kadar gre za socialna vprašanja, ne pa sedanjega konflikta s poslansko zbornico. Tudi tukaj ima kapitalizem pač dovolj močno zastopstvo. Večina meščanskih strank mu služi z neprekosljivo zvestobo. Vsako zboljšanje delavskega položaja naleti na najsilnejši odpor. Vsako važnejše vprašanje, katerega zaradi mnenja tuje ne mogoče enostavno pokopati, se zavlači, kakor da je delavstvo edini del prebivalstva, kateremu se nikamor ne mudi.

In ta zbornica, kateri niti najzagrizenjši nazadnjak ne more očitati prevelike naglice v socialni reformi, je sklenila o davkih nekatere točke, s katerimi se gosposka zbornica ne strinja. Če so tej meščanski večini všeč, se jih kapitalisti gotovo nimajo bati. Če je bil poročevalec o njih dr. Licht, v čigar glavi se ne porodi nobena misel, ki bi bila tuja kapitalizmu, tedaj ne potrebujejo kapitalistični interesi še posebnega protektorata v gosposki zbornici.

Resnično pa našim magnatom topot ne gre za posamezna davčna vprašanja, temveč za njih zakonodajni privilegij. Izsiliti hočejo od poslanske zbornice priznanje, da ima zadnja in odločilno besedo o zakonodajstvu gosposka zbornica.

Ako pogledamo globokeje v ta konflikt, tedaj spoznamo, da gre za vprašanje, če je Avstrija ustavna država ali ne? Premoč gosposke zbornice nad poslansko bi lahko uničila vse ustavne pravice; če se ima naposled vedno izpolnjevati volja gosposkih gospodov, tedaj ne bi bila splošna in enaka volilna pravica vredna počenega groša in volilci bi se sami iz sebe norčevali, če bi volili poslance, ki naj bi na Dunaju ponižno slušali ukaze magnatov.

Kakor poslanska, tako je tudi gosposka zbornica izvolila svojih šestindvajset zastopnikov za skupno komisijo. In danes popoldne se snidejo na prvo sejo. Delegati poslanske zbornice ne morejo imeti tukaj nobene druge naloge, kakor da povedo velerodnim, da vztraja poslanska zbornica na svojih sklepih in da ne odneha niti za dlako. Gospodje so nekaj govorili o kompromisu. To je beseda, s katero se ne smejo poslanci dati zvabiti na nobene limanice. Izvoljena zbornica je sklenila že več kompromisa, nego bi ga bila smela z ozirom na odgovornost, ki jo ima napram ljudstvu. Vsak nadaljni kompromis bi utrdil brezpravnost poslancev in absolutizem gospodov.

Če je Avstrija ustavna država, mora imeti glavno besedo pri sklepanju zakonov ljudstvo. Njegova pravica je ustavno omejena s tem, da se mora vsaka od poslancev sklenjena postava predložiti vladarju na sankcijo, brez katere ne more postati pravoveljavna. To je pač zadostna garancija zoper vsako »prenagljenje« poslanske zbornice. Zapreka gosposke zbornice pa bi bila enaka uničenju ljudskih pravic. Poslanci, ki so izvoljeni, da varujejo in ščitijo te pravice, ne smejo nikakor dopustiti, da bi dobili ukazi gospodov večjo veljavo kakor volilna pravica ljudstva. Zato ne smejo v skupni komisiji odnehati niti za drobtino, pa naj se iz tega izleže karkoli. Če je potreben boj z gosposko zbornico, naj se izvrši. Prejalslej bo itak neizogiben.

Oproščeni junaki.

Iz dežele »pesnikov in mislecev«, iz pruske Nemčije, prihaja zanimiva vest: Vojno sodišče v Strassburgu je oprostilo obtožena junaka iz Zaberna, polkovnika Reutterja in lajtnanta Schadta in je povrh še razveljavilo sodbo, ki jo je bila prva instanca izrekla nad lajtnantom Forstnerjem, glavnim začetnikom vseh razburljivih dogočkov v alzaškem mestu. Gospodje so imeli prav, da so ravnali tako, kakor so ravnali — pravi vojno sodišče — in če morda niso imeli prav, so vsaj mislili, da imajo prav.

Je li to presenečenje?

Pravzaprav ne. Odkar se je pričela razprava proti gosposki polkovniku Reutterju in lajtnantu Schadtu, je bilo z ozirom na način, kako se je vodil ta proces, pričakovati, da se junakoma ne zgodi nič posebno hudega. Staviti človek seveda ne bi bil mogel, da bosta kar oprostena. Toda naposled tudi nitiče ne bi bil mogel trditi, da bosta obsojena. Kajpada: Če bi kdo vpošteval pravno stališče in mislil, da so na Pruskem pred zakonom vsi enaki, bi bil prepričan, da pojmeta oba na primerno dobo k

profozu premišljevat, kaj je postava. Ali kadar so v Nemčiji oficirji pred sodiščem, ne sme človek preveč vpraševati po zakonu in pravici.

Kaj pa je pravzaprav storil gospod polkovnik Reutter? Nič drugega ne, kakor da je porinil civilne oblasti na stran, da si je svoje voljno prilastil policijsko moč, da je poslal vojaštvo na ulice, da je dal aretirati kup ljudi in da jih je imel čez noč zaprte v kleti vojašnice. To so navidežno hudi pregreški. Ako bi jih storil civilni uradnik, ki ni poklican za take reči, bi bil nemara celo na Pruskem občutno kaznovan. Pomisliti pa je treba, da mož, ki je to zagrešil, ni bil civilist, ampak pruski polkovnik. In to je druga reč.

Po zakonu tudi gospod polkovnik ne bi imel takih pravic. Vojaštvo si ne sme prilastiti nobene eksekutivne moči. Ono je na razpolago civilnim oblastim, in one ga smejo rabiti le v takih slučajih, ki jih označuje zakon. Pruska ustava — članek 36 — pravi: »Oborožena sila se more rabiti za potlačanje notranjih nemirov in za izvršitev zakonov le v slučajih in oblikah, ki jih določa zakon in na rekvizicijo

civilnih oblastnj. V tem oziru ima izjeme določiti zakon.«

To je tako jasno, da tudi v glavi pruskega polkovnika ne bi smel nastati noben dvom. Kajti kdor nima toliko inteligence v svojih možganih, da bi razumel tako enostavne določbe, menda tudi ni sposoben, da bi vodil polk v miru in na vojni. Ali gospod polkovnik Reutter ni razumel tega. Najmlajši lajtnant mora vedeti, da niti tedaj, če je vojaštvo poklicano na asistenco, ne sme ničesar ukreniti na lastno pest, dokler ni četa napadena, ampak da disponirajo z oboroženo silo tudi tedaj civilni organi. Gospod polkovnik bi moral to pač še natančneje vedeti. Ali njemu so bili zakoni deveta briga. Pokazati je hotel prebivalstvu alzaškega mesta, da se čuti pruski polkovnik Bogu enakega, pa je kratkomočno upeljal obsedno stanje.

Opravičen ni bil za to. Ali če bi bil res v pravni zmoti mislil, da ima tako oblast, bi se bil moral vendar spomniti, da so tudi za tak ukrep potrebne gotove predpisane oblike. Na noben način ni dovolj, da vidi prebivalstvo naenkrat volake na ulici, ampak vedeti mora, da je izjemno stanje in to se mu mora naznaniti, kakor zakon veleval, z bobnanjem in glasnim razglasom. Tudi tega gospod polkovnik ni storil. Nenadoma so bili vojaki na ulici, pripravljeni za streljanje, ne da bi bil kdo vedel, zakaj in čemu, pa so začeli razganjati in preganjati ljudi, aretirali so vsakega, kdor jim je prišel v pest, udirali so v privatna stanovanja, naposled pa so zaprli aretirane osebe v pandursko klet.

Najvišji civilni funkcionar, če razglasi »za radi preteče nevarnosti« izjemno stanje, mora to takoj naznaniti državnemu kancelarju. In šele pri njegovem dovoljenju postane ukrep veljaven. Gospodu polkovniku ni prišlo niti na misel, da bi bil komu naznanil, kaj da je storil.

Tako je združil cel kupček prestopkov in pregreškov, od katerih bi le najmanjša izbira zadostovala, da bi civilnemu uradniku zavihla vrat. Vse to pa se je povrh še zgodilo v deželi, ki pripada Nemčiji šele od leta 1871., kjer bi bila torej potrebna največja opreznost in vpoštevanje vseh mogočih razmer. Dolgo se večina prebivalstva ni hotela sprijazniti z dejstvom, da je odrgana od Francije, in še danes jih je veliko, ki gledajo rajši na zapad kakor na vzhod. Posamezni civilni funkcionarji so se trudili, da

bi s pametnim ravnanjem potolažili prebivalstvo in mu prikupili Nemčijo. Odkar je za Alzacijo in Loreno vpeljana ustava, so se razmere res nekoliko izboljšale. Naenkrat pa pride golobrad pruski lajtnant, pa zakliče: »Deset mark za vsakega ustreljenega Wakesa!« In ker se Alzačani ne nastavijo ponižno, da bi jih gospod lajtnant postreljal namesto zajcev, ampak povedo, da niso vajeni takega ravnanja, pošlje gospod polkovnik regiment na cesto, pa napravi po vojaško »red«.

Vojno sodišče pravi: Polkovnik se ni zavedal, da je storil kaj protipostavnega. To je pač najnovejša utemeljitev kakšne razsodbe. Povsod velja načelo, da neznanje zakona nikogar ne ščiti pred kaznijo. Sodišče ima presojati, če je obtoženec prekršil zakon ali ne; če ga je poznal ali ne, je obtoženčeva stvar. Ampak če je obtožen kraljevski pruski polkovnik, pravi sodišče: Ker si mislil, da prav ravnáš, si prost; četudi cela vrsta zakonov prepoveduje to, kar si počel.

Ker je sodišče oprostilo polkovnika, je skoraj dosledno, da je oprostilo tudi lajtnanta, ki je imel aretirane osebe čez noč v pandurski kleti in jih klofotal. In skoraj naravno je, da je razveljavilo še sodbo, s katero je bil lajtnant Forstner obsojen, ker je težko ranil hromelega delavca Blanka.

Vseeno — na Nemškem je zbudila sodba vendar veliko začudenje. Ljudem ne gre v glavo, da more veljati za oficirje povsem drugačna pravica kakor za navadne državljane. Ljudje so si tudi napravili sodbo o dogodkih v Zabernu, in povsod čutijo to oprostitev kot provokacijo. V Alzaciji pa bo imela beseda vojne sodišče slabše posledice kakor dejanja sama, zaradi katerih so bili oficirji obsojeni. Javno mnenje se včasih lahko moti. V tem slučaju pa so bile vse razmere tako jasne, da ni bilo o krivdi obtožencev nobenega dvoma, in povsod bodo dejali, da je hotelo vojno sodišče za vsako ceno varovati avtoriteto oficirjev proti prebivalstvu in proti civilnim oblastim. Uslogo je hotelo izkazati militarizmu, pa je prizadelo velikansko škodo državi. Kar je trupalo delo v Alzaciji pridobil, je ta sodba uničila. Militaristični avtoriteti pa tudi ni koristila, kajti s krivico se noben ugled ne podpira, pač pa se ruši.

Dnevne beležke.

Ljubljanski občinski svet ima redno sejo v torek, dne 13. januarja 1914 ob šestih zvečer v mestni dvorani. Dnevni red: I. Javne seje: I. Naznanila predsedstva. II. Odobrenje zapisnika zadnje seje. III. Personalnega in pravnega odseka poročilo o novi volitvi direktorija mestnega užitinskega zakupa za tekočo zakupno dobo. IV. Finančnega odseka poročila: 1. o županovem poročilu o posojilih mestne občine ljubljanske in njih uporabi; 2. o županovem poročilu o dolgovi mestne občine v razne občinske zaklade; 3. o županovem poročilu o razširjenju mej užitinskega zakupa v Ljubljani; 4. o dopisu c. kr. deželnega šolskega sveta glede prispevka mestne občine za nastanitev c. kr. višje reake v Ljubljani; 5. o prošnji Alfreda Liningerja za odstop prednosti zastavne pravice za neko posojilo pri zemljišču vložna št. 34 kat. občine Gradišče pred 3 %nim posojilom; 6. o ponudbi ing. Karola Picka za odkup mestne parcele št. 7 ob Cesti na Rožnik. V. Stavbnega odseka poročilo o ponudbah za razpisano oddajo voženj z odgonskim vozom in pripravo za gasilno in reševalno društvo. VI. Šolskega odseka poročilo o letnem poročilu mestnih šolskih zdravnikov za leto 1913. VII. Direktorija mestne zastavljalnice poročila: 1. o računskem sklepu mestne zastavljalnice za leto 1912; 2. o proračunu mestne zastavljalnice za leto 1914; 3. o predlogih glede nekaterih sprememb pravil mestne zastavljalnice. VIII. Direktorija mestne elektrarne in vodovoda poročilo o prošnji Viljama Treota za odpis večje porabe vode iz mestnega vodovoda. B. Tajne seje: I. Naznanila predsedstva. II. Odobrenje zapisnika zadnje seje. III. Personalnega in pravnega odseka poročila: 1. o prošnji nekakega magistratnega uradnika za pomaknenje v višji činovni razred; 2. o raznih prošnjah v personalnih zadevah osoba Mestne hranilnice ljubljanske. IV. Finančnega odseka poročilo o prošnji vdove nekakega magistratnega uradnika za zvišanje vdovnine. V. Ubožnega odseka poročilo o predlogih meščanskega odhoda za oskrbovanje meščanske imovine glede podelitve meščanskih podpor. VI. Obrtnega odseka poročila o prošnjah za razne obrtne koncesije.

Ustanovni občni zbor podružnice »Splošne delavske zveze Svoboda« za šentjakovski okraj bo v soboto, dne 24. januarja v gostilni g. Leona v Florijanski ulici št. 6. Sodrugi, agitirajte za obilno udeležbo!

Javen železničarski shod bo v sredo, dne 14. t. m. ob 8. zvečer v gostilni »Anžok« v Spodnji Šiški. Poročal bo o dnevnem redu: Kakšne konsekvence naj bi izvajali železničarji z ozirom na vedno poslabšanje njih ekonomičnih razmer, sodrug Kopač. Železničarji! Dnevni red je ravno v sedanjem času velevačilen in je torej dolžnost vseh, da se shoda udeležijo. — Sklicatelj.

Občni zbor »Prijateljev prirode« bo v četrtek, dne 15. t. m. ob 8. zvečer v dru-

štvenem lokalu »gostilna Petrič«, Resljeva cesta 22, z običajnim dnevnim redom. Nanj opozarjamo posebno vse one, ki se zanimajo za turizmo in jih vabimo na poset. Obenem pa opozarjamo vse dosedanje člane na določbe pravil, po katerih se mora izstop iz društva pravočasno podružničnemu odboru naznaniti, ker bi v nasprotnem slučaju morali plačati naročnino za društveno glasilo »Der Naturfreund« — Odbor.

Tiskarsko mezdno gibanje. Situacija je vobče neizpremenjena. Višji nadzornik Tauss je imel sicer dva sestanka z zastopniki pomočnikov in delodajalcev. Zbližali so se le v nekaterih točkah. Prej je bila za tiskarjarje glavna ovira posredovalnica dela, sedaj pa ko so pomočniki pristali, da nimajo nič proti posredovalnici v zmislu obrtnega reda, so pa prišli tiskarjarji z novimi zahtevami, ki preključujejo že prej dovoljene koncesije. Višji obrtni nadzornik je moral zaradi tega prekiniti dogovaranja. — Nekaj tiskarn je zopet podpisalo pogodbo in ta teden se bo najbrže kaj ukrenilo preko hujšakcev v zvezi avstrijskih tiskarnarjev, ki se že ostudno igrajo z eksistencami svojih kolegov. Gospodje menda ne poznajo pregovora, ki pravi: Pamet je boljša, kot žamet.

Kdo je polomil stavni stroj prošli teden pri g. Bambergu? Ves čas, odkar so kranjske tiskarne izprle svoje uslužbence, dela pri g. Bambergu proti določbam zakona neka gosposdična in pa g. Bamberg mlajši. Pri stroju delajo celo do polnoči v noč in so te dni polomili stroj. Seveda je bila takoj pri rokah pomoč iz Katoliške tiskarne je prišel plemeniti stavko-kaz Tomažič, da je popravil stroj.

Katoliška tiskarna bi rada s silo prisilila nekaj tiskarjev, da bi šli zopet na delo. Lepo to ni, ker je bil prav njih ljubljenelec g. dr. Krek kot poročevalec v taki stvari v državnem zboru »odločno proti takim ukrepom«.

Tiskarna Blasnikovi dediči v Ljubljani je v soboto časno odslavila tiskarsko pomožno delavstvo. Ta ukrep tiskarne je protizakonit in pripada temu delavstvu v zmislu obrtnega reda polna plača za 14 dni.

»Slovenec« je grd list, ki nastopa proti onemu delavstvu, ki je napravilo iz neznatne tiskarne, vredne komaj 15.000 kron, velikansko industrijsko podjetje, ki ga smemo ceniti sedaj nad milijon kron. Može se bore proti delavstvu in proti obrtništvu, kjer le morejo. Da, da, vse prijateljstvo je le himavščina.

Strahotna rodbinska tragedija. Stavbenik Alfred Brass v Soldanu na vzhodnem Pruskem in njegova žena sta izvršila samomor, prej pa sta umorila svojih pet otrok. Tudi njegova sestra je izvršila samomor. Brass je bil v velikih denarnih stiskah in je bil že dlje časa silno otožen. V petek zjutraj so našli ljudje Brassovo stanovanje zaklenjeno. Ko so s silo odprli stanovanje, so našli Brassa in njegovo ženo sedečo na zofi mrtva. Na vratih stanovanja je bil listek z napisom: »Pozor, plin!« Brass in žena sta bila v žalnih oblekah in sta

se držala tesno objeta. V sosedni sobi so našli vseh pet otrok s prerezanimi vratovi in Brasso-vo sestro. Najstarejši Brasso-ov otrok je bil star 18 let, najmlajši pa 4 leta. Tudi psa so dobili v stanovanju s prerezanimi vratovi. Brass je pustil pismo, iz katerega je razvidno, da sta storila s soprogo strašno dejanje v popolnem sporazumu.

— Zaradi stavke v južni Afriki smo se obrnili v London in upamo, da podamo svojim čitateljem kmalu lahko avtentično poročilo o tem nenadnem gibanju, ki je spravilo vse oblasti v nekdanjih burških državah v največjo stisko.

— Besede in dejanja. »Slovenec« se v sobotni številki pere zoper »Zarjin« očitek, da se Katoliška tiskarna in z njo njeno trbilo »Slovenec« ponašata ob sedanjem meznem gibanju tiskarjev skrajno sovražno napram delavstvu. Istina je, da je »Slovenec« pisava proti zahtevam delavstva splošno presenetila. Iz krogov tistih delavcev, ki so bili še t. zv. »krščansko-socialni«, je čuti brdiko razočaranja. Nas socialne demokrate seve ravnanje Katoliške tiskarne in pa pisanje »Slovenca« ni presenetilo, ker poznamo kapitalistično prav to katoliške gospode. Delavec jim je le za stafažo... No, pa »Slovenec« je tudi sam začutil, da je šel v javnosti predaleč, ker tako delavstvu sovražnega stališča ni bilo še označenega v slovenski žurnalistiki. Zato se je lotil metode tatu, ki je kradel, potem pa klical: glejte tat, tat... Ker je Katoliška tiskarna zapodila svoje delavce tiskarje ob največjem mrazu, v najhujši zimi, na cesto ter jim za »Veseli Božič« in »Sveti večer« podarila kapitalistično brc, sledeč pokorno povelju židovske kapitalistične gospode na Dunaju, laže sedaj »Slovenec« o položaju uslužbencev »Kons. društva za Ljubljano in okolico«. Jasno je, da nimajo tiskarji in njih gibanje z uslužbenci »Kons. društva za Ljubljano in okolico« nikakega stika in da zahteve tiskarske organizacije nimajo nič opravka s plačili uslužbencev »Kons. društva za Ljubljano in okolico«. Ako bi »Slovenec« imel le malo poštenosti v sebi, bi moral povedati to-le: »Vse socialno-demokratske tiskarne so brez vsakega ugovora ugodile želji delavcev, in povsod delajo tiskarji z navadno polno pridnostjo v zavodih, kjer imajo odločilno besedo socialni demokrati.« Seveda se tega ne upa povedati, ker ve, da bi to bila najhujša obsodba njega samega in njegovega protidelavskega stališča. Zato pa se zaganja v »Konsumno društvo za Ljubljano in okolico«. No, pa tudi tu se je urezal, ker je nepošten. Piše: »Trgovski pomočniki v konsumnem društvu so tako skandalozno plačani, da so njihovi kolegi pri trgovcih pravi gospodje proti njim.« — Lahko navedem vse plače trgovskih pomočnikov, ki so pri ras uslužbeni. Imamo 34 uslužbencev. Trgovskih pomočnikov je 9, prodajalk je 9, učenk 8, trije peki, pet uradnikov oziroma uradnic. Trgovski pomočniki imajo plače sledeče: 42 K, 34 K, 30 K, 27 K, 23 K, 21 K, 19 K, 18 K, 15 K na teden! (Pri- spevke za bolniško blagajno plača društvo!) Priporočam, da je imel zadnji, ki ima pri nas plačo 15 K na teden in je pri nas od 16. novembra 1913, pri trgovcu S. pa 30 K na mesec in je bil tako velik gospod napram našim uslužbenim, da je z velikim veseljem prišel v službo k nam. — Dalje se je »Slovenec« pregrešil pišo: »Predvsem je treba priporočiti, da gleda od delavskih žuljev debeli ravnatelj Anton Kristan predvsem na brezposelne ljudi, ker ve, da primora iste beda, da vstopijo za kakršnokoli plačo v službo.« No — oglejmo si to reč: Treje slučajev je bilo v tem oziru. — Trgovski pomočnik B. je prišel prosit službo, tožilo je, da je brez posla, izučen je galanterist (glavno z norimberškim blagom) in prosil je, naj ga zastopni vzamemo v službo, da se prični spekerije. Prosil je tedaj mesto učenca. Bil je 14 dni pri nas, za kar je dobil 30 K ter bil nato provizorno nastavljen, ker se je pokazal spretne- ga, z 18 K na teden, dasi ni bil spekerist in ga niti potrebovali nismo. Hoteli smo ga rešiti brezposelnosti. Isto velja za brezposelnega E., ki smo ga sprejeli. Izučen je manufakturnist, v spekerijski trgovini ni nikoli delal, tedaj uče- nec v spekerijski trgovini — no, pri nas je dobil takoj 15 K tedensko. (Danes ima 18 K!) Tretji slučaj, da smo vzeli brezposelnega fanta v službo, je bil tudi junija 1913 v dobi, ko je najmanj dela in ko smo že imeli enega odveč — ali ker je bil brez posla (star 17 let) — privatni gospodar ga je po izučanju odpustil! — smo ga vzeli proti nagradi 1 K 60 v dnevno od dne do dne, dokler ne dobi drugod službe! no dobil je ni, in ker se je pri nas delo pomnožilo, je ostal pri nas in danes ima (18leten) 19 kron na teden. Je spekerist. Toliko ne za- radi »Slovenec«, ampak resnici na ljubo! Tr- govski pomočniki niso tiskarji. Ne vem, kako bi se zgodilo strojniku, če bi hotel biti v Ka- toliški tiskarni stavec (če bi bilo sploh mogo- če!) —? No, pa bodi pribito: »Slovenec« ne opere svoje grde sovražnosti z nobenim izvi- janjem, najmanj pa še s kakim zavitim pi- sanjem. Niti to mu ne pomaga, če meni še več plače prisodi nego je imam in če mi na krož- nik vse« delavske žulje« prinese. Gospodje — to ne vleče več! Piše se pozna po petju — »Slovenec« po pisavi. — Anton Kristan.

— Vič-Glince. V nedeljo dne 18. t. m. pri- redi podružnica splošne delavske zveze »Svo- boda«, na Glincah v gostilni »Amerika« kon- cert s plesom. Vse prijatelje »Svobode« vabi na to zabavo podružnični odbor.

— Ustanovni občni zbor podružnice »Svo- boda« na Rakeku je bil včeraj popoldne v go- stilni Gabrenjovi. Sodrugi na Rakeku so s tem ustanovnim občnim zborom pokazali, da se mi- silijo lotiti dela za izobraževalno organizacijo z vso resnostjo. Da je takoj ob ustanovitvi podružnice pristopilo 42 članov, to je pač znak vztrajnega pripravljalnega dela. Centralni od- bor »Svobode« je odposlal na Rakek sodružico Stehliovo, ki je došlim zborovalcem raztolma- čila naloge prave socialistične organizacije. V odbor so bili izvoljeni soglasno sledeči sodrugi: Karl Zabkar, predsednik; Jožef Pirc, podpred- sednik; Alfonz Dolhar, blagajnik; Franc Modic,

blagajnikov namestnik; Martin Bombač, tajnik; Franc Pirc, tajnikov namestnik; Ivan Novak, Andrej Pirc in Franc Zirc odborniki; v nad- grstvo pa Jožef Ambrož, Janez Komovc, An- drej Perko in Janez Žnidaršič. Po končanem občnem zboru so sodrugi-tamburaši pod spre- tnim vodstvom sodruga Zabkarja zaigrali več komadov in so želi za svoje lepo izvajanje splošno odobravanje. Sodrugi na Rakeku naj krepko vztrajajo v svojem delu za izobrazbo ljudstva.

— Iz Spodnje Šiške. Na splošno se vpra- šujejo ljudje med seboj: Kdaj pa bo ob. mes- nica? Saj je bila sklenjena. Gospod župan Sei- del bi bili zanjo; gosp. mesar Burja so se radi tega tako zjezili, da so jo kar ven popihali — namreč iz posvetovalnice... Radovedni smo res, kdaj se kaj zgodi! Nujno potrebno bi pač bilo. Naši mesarji kar nič ne znižajo cen! Gospod župan, izvršite sklep seje!

— Iz Zelene jame. Čitali in slišali smo, da se nas hočejo očka Oražem, župan moščanski iznebiti in nas odpušiti iz pod svoje komande ter da nas hočejo oddati pod ljubljansko mesto. Pravijo, da je deželni odbor s tem zadovoljen, da dobi ljubljansko mesto poleg sedanjih jam še — Zeleno jamo. Ali mislijo gospodje kleri- kalci, da potem ne bodo v jamo padli, če se naše »jame« znebe ter jo nalože Ljubljani? So pa res zviti ptici, ti gospodje klerikalci. Ali stari pregovor pravi: Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade. — Radovedni pa smo res: Ali bomo Ljubljančani ali še Moščani. Prav prijetno ni biti pod Oražino komando, to je res!

— Čigav je denar? Ponoči od 8. na 9. maja 1911 je v Ravnikovi gostilni v Kolodvorski uli- ci v Ljubljani prenočujočemu neznanu, približ- no 13 do 14letnemu dečku nek soprenočevalec vzel gotovine 60 K, obstoječe iz treh bankov- cev po 20 kron, deček je namreč z nerazmerno veliko sveto zbudil sum, kupil si je tudi v neki trgovini zbiralo za 15 K in plačal zapitek z bankovcem za 10 K. Po zagrožitvi s stražni- kom, je deček izjavil, da je nekaj denarja do- ma vzel staršem in potem navedenih 60 K iz- ročil soprenočevalcu. Ostanek te gotovine 47 kron 80 vin. dobi lastnik, ki nedvomno izkaže svojo lastnino, pri c. kr. okrajnem sodišču v Ljubljani, oddelek VI.

— Slaboumen razgrajaj. V noči od četrik- a na petek je na Prulah nek ponočniak tako razgrajal, da je vpijete privabil policijskega stražnika, ki je razgrajaja posvaril, kar pa ni nič pomagalo. Ker le ni hotel mirovati, mu je stražnik napovedal aretacijo, kateri se je pa ponočniak uprl z vso silo in se zoperstavil. Stražnik, videč, da mu ni kos, je potegnil sab- ljo ter ga z njo udaril po glavi in ranil, nato pa šele izvršil aretacijo. Na policijski so ga za silo obvezali potem pa, ko so ga spoznali, da je nekoliko omjeni Fran Zagar z Iga, oddali na opazovalni oddelek.

— Nesreča. Ko je šla v petek 10letna Ma- rija Švajger iz Rožne doline na Vič v šolo, je na hodniku padla in si zlomila levo nogo. Pre- peljali so jo v deželno bolnišnico.

— Pogreša se že štiri dni 9letni šolski uče- nec Jožef Tonejc iz Glinca. Dečko se je baje šel drsat v nek jarek pod Rožnikom in se od tedaj nič ne ve, kaj je z njim. Ali se je udril, ali pa kje zmrl, tako domnevajo. Vse iskanje je doslej brezuspešno.

— Drvenje za tango, jako zabavna burle- ska v dveh delih, ki se predvaja le še danes v kinematografu »Ideal« je imela lep uspel. Slika nam kaže, kako sedaj vse drvi za tan- gom. Posamezne prizore tega drvenja je težko opisati, videti se mora film. Smeha ne manj- ka. — Jutri v torek velezanimiv in zabaven spored z originalno veseleigro »Nasprotstva« v dveh dejanjih in »Maks postane torero« v dveh dejanjih v glavni vlogi Maks Linder.

Idrija.

— Predavanje. Dramatični odsek »Splošne mladinske zveze« je priredil v soboto večer v pivarni pri »Črnem orlu« predavanje. Dasi je bilo razglašeno le v »Zarji« in ni bilo nobene posebne reklame, se je vendar zbralo prav lepo število poslušalcev, zlasti mlajših in žensk. Predaval je sodrug Etbin Kristan o pomenu dramatike za delavstvo. V svojem govoru je naglašal, da je velika zmota, če se misli, da ljudstvo ne čuti nobene potrebe po umetnosti; in lahko bi rekli, da je že lepa udeležba na pre- davanju potrdila to besedo. Potem je predava- telj omenil, da očitalo nasprotiki socialni de- mokraciji kaj radi gol materializem. Organizir- ano delavstvo se pač bojuje v prvi vrsti za boljši kruh; toda zadnji cilj njegovega stremljenja ni rešitev želodčnega vprašanja. Preko tega cilja ima socialna demokracija vse večje in višje hrepenenje. Gospodarska osvoboditev je pogoj, ki se mora izpolniti, da bo človek sposoben za višje duševno življenje, za idealne užitke, ki so mu danes nedostopni. Spomeniki iz najstarejše zgodovine dokazujejo, da je člo- vek že v davni davni, ko ni imel ne platna ne sukna, ko ni prebival ne v hišah, ne v primitiv- nih kočah, čutil neko potrebo, ki bi jo lahko imenovali umetniško. V skalnatih votlinah, iz katerih je pred tisočimi stletji prepadil divje živali, da se je v njih nastanil, so našli po stenah s primitivnim kamnitim orodjem za- risane podobe tedanjih živali, tupatam tudi po- barvane; v kamen, v slonovo kost, v rogove je vrezaval figure, ko je bil še nomad in popoln barbar. Takrat mu tega gotovo nihče ni suge- riral. — V kratkih potezih je podal predava- telj nekoliko pregleda o razvoju umetnosti ter pokazal, kako je bilo tudi v zvezi z razvo- jem delovnih sredstev in človeškega dela. Po- vedal je, kako se je dramatična umetnost skozi dolge dobe razvila na eni strani iz pripovedo- vanja dogodkov, ki so se zdeli človeku pomembni, ki jih je pozneje okraševal in sčasoma popolnoma zatakal iz svoje fantazije, na drugi strani pa iz plesa, ki je imel v začetku verski značaj. Potem se je bavil s sedanjo dramatično

in očrtal razliko tistih plitvih proizvodov, ki služijo le površni zabavi in resnične umetnosti. Za delavca je to skoraj tuj svet. Zidar, mizar, tesar, rudar, kovinar itd. sodelujejo, da na- stane palača, v kateri se goji znanost, umet- nost; ali kadar je tempelj dograjen, zapre kapi- talistična družba proletarcu vrata doma; kate- rega ne bi bilo brez njegovega dela. In vendar ima tudi delavec oči, ušesa, možgane; tudi v njem živi hrepenenje po lepoti, tudi on bi se rad dvignil v čistejšo višavo. Dandanes mora delavstvo večinoma samo skrbeti za svojo iz- obrazbo. Le to ima, kar si pridobi s svojo or- ganizacijo. In še dolgo mu bo tudi le njegova organizacija pomagala do drugih kulturnih užitkov, do umetnosti. — Poslušalci, ki so z vso paznostjo zasledovali zanimivo predavanje, so glasno pritrdili. Upajmo, da porodi sa- dove, ki jih po pravici pričakujemo. Mladinska zveza je ustanovila dramatičen odsek. Ta je dal že večkrat znamenja življenja od sebe in priredil nekoliko prav uspešnih iger. Nadalje- vati pa hoče svoje delo in ga čimbolj izpopol- njevati. Idrijsko delavstvo je vedno kazalo ve- liko zanimanje za take predstave. Dramatični odsek pa bi mu rad dajal čimdalje boljše. Z združenimi močmi bomo tudi na tem polju la- hko dosegli lepe uspehe; imeli bomo plemenit užitek, obenem pa pokazali, da zna zaveden delavec res misliti tudi na kaj drugega kakor na — trebuh.

— Rudarski shod. Včeraj je sklical kra- jevni odbor rudarske zadrage javen rudarski shod v pivarno pri »Črnem orlu«. Udeležba je bila številna. Najprej je govoril sodrug Etbin Kristan o ustavnosti. Razložil je pojmi absolu- tične države in pokazal, kako si je moralo ljudstvo priboriti ustavne pravice. Posebno je naglašal in podprl s primeri, da ni nikdar do- volj, če se zmagaja, ampak da je veliko važneje, kako se ohranijo in izrabijo sadovi zmage. De- lavska organizacija ima namen podati proleta- riatu moč, da zmaga, obenem pa ga izuriti, da bo znal in moglo organizirati boljšo družbo in voditi njene posle. Potem je govornik pokazal, kakšna je razlika med resnično ustavnostjo in med pretvezo, kakršno imamo n. pr. v Av- striji. Da se pride do večjih pravic, je pa treba tiste, ki jih imamo, pametno in smoteno izra- biti. Vrednost ima v ustavnem boju le to, kar se zavedno pribori. — Načelnik rudarske za- drage sodrug Brus je podal poročilo o njenem delovanju. Sodrugi Štravs je v imenu politične organizacije predlagal kandidate, ki jih obja- vimo tudi v »Zarji«. O nekaterih željah delav- cev se je razvila zanimiva debata. Naposled je shod soglasno sprejel predlagane kandi- date in odobril štiri zahteve, ki se potem za- druge predlože rudniškemu ravnateljstvu. Tudi o tem bomo še poročali. Po 11. je sodrug Alič zaključil shod, ki je trajal dobri dve uri.

Društvo »Ljudski oder« v Trstu.

Sedaj, ko je knjižnica »Ljudskega odra« spopolnjena in novo urejena, ko je preurejena čitalnica in so v teku priprave za ustanovitev podružnice v Rojani, se mi zdi potrebno izpre- govoriti o tem našem kulturnem zavodu besedo in opozoriti sodruge in delavce sploh na stvar, ki je in mora biti za društvo in za nas vse važna. Društvo je torej izpopolnilo svojo knjižnico in jo na novo uredilo. Kmalu izide tudi tiskani katalog knjig, iz katerega bo lahko vsak razvidel, da je knjižnica zares bogata in da je uprava take knjižnice v proletarskem zavodu precej težavna. Knjižnice in društva splošna, ki izposojajo knjige na dom, moraj računati z gotovim številom knjig, ki se pri iz- posojanju izgube. To se godi tudi pri nas. Pač bi dejal, da je bil v poslednjih treh letih odstotek izgubljenih, nevrnjenih in pokvarjenih knjig pri Ljudskem odru razmeroma majhen. 180 jih je bilo in med temi večina dobrih in dragih knjig. Svota, ki jo je Ljudski oder po- rabil, da si je te knjige na novo nabavil, je bila precej velika in za društvene finance občutna. Na take izgube se mora seveda računati tudi v bodoče in izgubljenih bo tem več knjig, čim bolj se bo potom podružnic in izobraževalnih društev, katere zalaga Ljudski oder s knjiga- mi, širil krog čitatelev. In da se krog čitate- ljev kar najbolj razširi, moramo želiti vsi in za to tudi delati. Že z nabavo teh izgubljenih knjig je moralo torej društvo potrošiti precej de- narja, s katerim pa, in to naj bo par povedano, ne razpolaga v največji meri. Društvo se pa ni zadovoljilo samo z nakupom teh knjig. Ho- telo je ustreči vsaki želji članov in vsem za- htevam in potrebam okoličanskih podružnic in izobraževalnih društev. V to svrhu si je na- bavilo malodane vse slovenske pripovedne, podučne in znanstvene spise, kar jih je na knjižnem trgu, in je moralo zato tudi poskrbeti potrebne omare. Mnogo knjig je bilo treba na- kupiti v več izvodih, da se lahko izroče posa- meznim podružnicam. Društveni stroški so se vsled tega znatno povečali. Za knjižnico Ljud- skega odra ne prispeva nihče. Od časa do časa kane kakšna redka knjiga iz rok kakšnega dru- štvenga prijatelja. Toda to ne prihaja niti v poštev pri svoti, ki je potrebna za upravo take knjižnice, kakršna je ona v Ljudskem odru, o kateri lahko trdimo, da bi se z njo opravičeno pobahali zavodi, ki uživajo različne podpore in ki imajo vse drugačna gmojna sredstva na razpolago kakor Ljudski oder. To bogato knji- žnico, na katero smo ponosni, si je nakupilo in jo spopolnilo društvo z denarjem, ki mu ga prinašajo člani v obliki društvenih prispevkov. Kajti razen članskih prispevkov in hvalevredne letne podpore od strani tržaških konsumnih zadrug, nima društvo nobenih drugih dohod- kov. Obratno ima pa vse polno stroškov. Pre- davanja stanejo navadno veliko več kot pri- naša vstopnina. Čitalnica stane in treba je tudi podpirati podružnice. Z ustanovitvijo podružnic se pa krči število matičnih članov. Ob usta- novitvi je šlo društvo lepo število članov iz

mesta, okolice in celo iz oddaljene Nabrežine, kjer je imelo društvo prvotno svojo vplačeval- nico. Najprej so se odklepi nabrežinski so- drugi, ker so si ustanovili svoje društvo. Potem je šlo zaporedoma. Odklopil se je Križ s po- družnico; Sv. Ivan, s samostojnim društvom; Skedenj, s samostojnim društvom; Greta, s samostojnim društvom; Vrdeča, s samostojnim društvom itd. Sedaj se bo ustanovila podruž- nica v Rojani t. j. v okraju, kjer je šlo dru- štvo skoro največ članov in kjer je bil od nek- daj sedež najboljših društvenih prijateljev. Mnogi se torej neprenehoma krog čitatelev, množe se režijski stroški, krči se pa število članov in s tem se tudi krčijo oni društveni dohodki, iz katerih je društvo črpalo svoje moči. Sodrugi, ki postajajo člani podružnic, matica se ni nadomestila. To bo treba torej storiti. Zlasti sedaj, ko odpade lep del članov v rojansko podružnico. Ako tega ne izvršimo, bo delo, ki ga je društvo samo izvršilo, škodovalo društvu samemu. Zato apeliram na vse so- druge, ki bivajo v krajih, kjer še ni podružnic in samostojnih društev, in ki spadajo v delo- krog matica, da pristopijo k društvu kot člani. S tem bodo podprli največji tržaški slovenski kulturni zavod in znatno bodo koristili sebi in družini. Že lani je društvo sklenilo izposojati knjige vsem članom družine, ako je oče ali mož član društva. Oziroma se na ta sklep, je naba- vilo letos društvo čedno število knjig za mla- dino in otroke. Vzelo je pa tudi v poštev želje onih, ki radi čitajo težje znanstvene spise, one, katerim je všeč dobra beletristika in skrbelo je tudi za humoristično literaturo. V čitalnici so na razpolago vsi slovarji, kar jih je izšlo v slovenskem jeziku, zakoni in razprave o zako- nih. Skoro vsi letniki »Ljubljanskega Zvona« in »Slovana«. Vsi letniki starega »Slovana«, »Slo- venke«, »Naših Zapiskov«, »Kresa«, »Vede« in drugih revij kakor tudi mnogo letnikov »Rde- čega Prapora«, »Delavskega Lista«, in letniki »Zarje«, »Lavoratore« in mnogo drugih drago- cenih knjig, ki se jih, z ozirom na ceno ne more izposojati na dom. Slovenska knjižnica je pa izpolnjena z bogato in zanimivo hrvaško knjižnico, na razpolago hrvaškimi članom in vsem, ki jih zanima hrvaška literatura.

Čutil sem potrebo to napisati in upam, da nisem napisal zastonj. Dolžnost je naša, da ču- vamo naš Ljudski oder, ta biser slovenskih izo- braževalnih društev, ta kulturni zavod sloven- skega proletariata, kakor punčice svojih oči. Kdor se zaveda ogromnega dela, ki ga je Ljud- ski oder izvršil in koristi, ki jih ima za slo- venske delavce in ni član nobene podružnice, ta naj postane član našega Ljudskega odra in mu tako pomaga vršiti še vnaprej veliko kulturno delo.

Žepni koledar

za delavce in prometne uslužbence

je izšel.

Umetnost in književnost.

— Slovensko gledališče. Schöntan - Kadel- burgova burka »Gospod senator« je prišla sno- či z naslovom »Oj ti tisti« na oder. Znana nam je že iz prejšnjih časov, toda snoči so bile vloge na nov način razdeljene. Posebno sreč- na pa se nam ta razdelitev ni zdela. Nič ne vprašujemo, kdo je po letih starejši in kdo mlaj- ši, pa dobro razumemo, da je hčerka na odru v resnici lahko tudi starejša od mame. Treba pa je vendar gledati, komu se kakšna vloga pri- lega in komu ne, in s tega stališča bi se bila dala burka vsaj v ženskem delu veliko bolje zasesti. Vse dame, ki so nastopale, so dobre moči; ampak skoraj vsaka ima svoje sposob- nosti na drugem polju, nego jih je snoči imela kazati. Ga. Bukščkova ni ljubinka, ga. Juva- nova ni naivka. Če dobe napačne vloge v roke, bi bilo krivično očitanje, da niso dosegle tistega uspeha, ko bi se dal doseči. Splošno moramo opomniti, da so se karikature prav po nepo- trebnem silno pretiravale; do neke meje lah- ko karikiranje poveča vtisk, preko nje pa od- bija. In snoči se je ta meja pač izdatno preko- račila. Takorekoč glavno moško vlogo, zeta Mittelbacha, je igral gd. Šest. Upozorili smo že tega mladega igralca, naj pazi, da ne po- stane stereotipen; skoraj se bojimo, da ne bo to upozorjanje nič zalego. Govor, kretnje, hoja, vse je pri njem enako. A zdaj bi bil že čas, da bi se pokazalo nekoliko več variacije in neko- liko več napredka. Gd. Peček je igral senatorja. Napravil si je dobro masko, tuintam je imel do- ber moment, ampak v splošnem je postavil ne- mogočo karikaturu na oder. Burka je burka; ampak takih domišljavih tirančkov kakor ham- burški gospod Andersen je vendar v življenju dovolj in komično učinkovito taki, kakršni so. Čemu torej napravljati klovo iz njega? Gosp. Skrbinšek je imel povsem neznamno vlogo zdravnika. Tudi g. Grom je imel le epizodo. Najboljši med moškimi pa je bil pač g. Povhe, ker je igral naravno, pa je brez nepotrebnih ka- priol dosegel tudi komičen uspeh.

Koroško.

— Koroški deželni zbor je sklican na pon- deljek 19. januarja.

— Aretiran stavbenik. 4. t. m. so v Be- ljaku na kolodvoru aretirali stavbenega pod- jetnika Bruvidalja, ki je v Beljaku zgradil več poslopij, pri tem pa napravil silne dolgove. Aretacija se je izvršila na zahtevo upnikov.

Zadnje vesti.

OPROŠČENI ZABERNSKI OFICIRJI

Reutter in Schadt.

Strasbourg, 11. Včeraj je vojno sodišče raz- glasilo razsodbo o procesu proti polkovniku

Naznanilo.

občinstvo, zlasti pa gg. gostilničarje in kavarnarje, da je pri meni dobiti vsak dan izvzemši nedelje in praznike ob 6. uri zvečer zadnje sveže pecivo.

Jean Schrey.

Reutterju in lajtnantu Schadt. Oba obtoženca sta oproščena.

Vojni sodni svetnik Jan je dejal: Sodišče ni moglo utajiti, da se je smatral polkovnik Reutter po službenih predpisih opravičenega, da nastopi za obrambo napadene časti svojih oficirjev. Protipostavnosti se ni zavedal, ko je dal aretirane osebe zapreti v pandursko klet. Policija in žandarmerija sta se omejili na to, da sta varovali častnike. Dne 28. novembra je bila policija brez moči. Vsaka vojaška oseba mora v takih razmerah priti do tega, da postopa po službenih predpisih, ne da bi preiskavala njih državnopravno veljavo. Tudi zapor aretiranih oseb je bil opravičen, zakaj če bi jih bili izpuščili tisti večer, bi se bili lahko primerili veliki izgredi in prelivanje krvi.

Kar se tiče lajtnanta Schadta, se mu je očitalo, da je neopravičen udril v stanovanja posameznih oseb; dognano je, da je imel službeni nalog aretirati ljudi, ki so eventualno prekršili zakon, in to je storil. Da je Kornmanna osebno zlostavljati, je potrdil samo priča Kornmann; tega pa sodišče ni moglo smatrati za dokaz.

Tudi Forstner oproščen.

Strasbourg, 11. Višje vojno sodišče je razveljavilo sodbo divizijskega sodišča proti lajtnantu Forstnerju zaradi zlorabe orožja in zaradi dogodka v Dettweilerju ter ga je oproščilo.

Vitki v Berlinu.

Berlin, 11. Razsodba, s katero sta bila polkovnik Reutter in lajtnant Schadt oproščena, se je v Berlinu raznesla s posebnimi izdajami časopisov in je izzvala med občinstvom najživalnejše zanimanje. Povsod je bilo po ulicah videti skupine ljudi, ki so živahno razpravljali o tej sodbi.

Časopisje.

Berlin, 11. Konservativno časopisje pozdravlja razsodbo v Straßburgu, češ da jo bodo sprejeli z zadoščanjem vsi Nemci, ki niso zapleteni v demokratično in protimilitaristično hujškarijo. Časopisi leve izražajo večalimani svojo nezadovoljnost. Nekateri naglašajo, da je sodba zgrešena, zlasti ker se sklicuje na to, da se polkovnik ni zavedal protizakonitosti svojega dejanja; drugi pričakujejo od državnega zbora, da izreče neveljavnost kabinetskega povelja iz leta 1820., na katero se je opiral polkovnik Reutter. Obenem zahtevajo, naj se delokrog vojaške in civilne uprave točno določi, tako da se bo vjemal s pravnim čutom sedanjega časa.

PRUSKA GOSTOLJUBNOST.

Flensburg, 11. Tukaj je bil povabljen podpredsednik danske poslanske zbornice, socialni demokrat Stauning, na neko predavanje. Politijski predsednik pa mu je prepovedal vsak govor, bodisi v danskem ali v nemškem jeziku. Snoči je bil sklican socialno demokratični shod, na katerem je sodrug Adler iz Kiela prečital Stauningovo poročilo. Po končanem čitanju, ki je izzvalo viharno odobravanje, je stopil Stauning sam, ki je bil dotlej med poslušalci, na oder. Takoj je skočilo nekoliko policijskih uradnikov gor; pokazali so mu ukaz za izgon in podpredsednik danskega parlamenta je moral se ponoči zapustiti Flensburg. V metu je velikanska razburjenost.

ALBANIJA.

Pariz, 12. Tukajšnje časopisje ima vesti, da je bil razum Esad paše tudi izmajl Kemal v dogovoru z Izet pašo. V tukajšnjih krogih ne verjamejo, da bi mogel princ Wied vztrajati na albanskem prestolu, ker je nered v deželi tako velik, da mu bo zaradi strankarskih bojev vladanje sploh onemogočeno. Nekateri listi sploh ne verjamejo, da pojde princ Wied v Valono.

BOLGARSKO SOBRANJE.

Sofija, 11. Sbranje je imelo včeraj prvo sejo po božičnih praznikih. Radoslavov je prečital kraljevski ukaz o sestavi kabineta. Govorniki opozicije so ga pozvali, naj poda poročilo o notranji in zunanji politiki in naj potem vpraša za zaupanje. Socialisti zahtevajo, da se imenuje vojni minister izmed poslancev. Radoslavov je obljubil, da poda poročilo v ponedeljek.

GRŠKA IN TURČIJA.

Carigrad, 12. V tukajšnjih krogih narašča sovražstvo napram Grški tako, da postaja položaj kritičen. V vladnih krogih izjavljajo, da se Porta ne bo mogla upirati pritisku javnega mnenja, ako Grška ne odneha od svojih pretiranih zahtev v vprašanju otkov.

Življensko vprašanje.

Carigrad, 12. Turško časopisje naglašja, da so otoki ob maloazijski obali življenskega pomena za Turčijo. Nobena vlada se ne more odrekati, da bi te otoke odstopila Grški, ker bi

s tem odprla vrata grški agitaciji v Mali Aziji in uničila svojo obrambo.

Turško brodogradništvo.

Carigrad, 12. Časopisje poziva prebivalstvo, naj nabira prostovoljne prispevke, da se omogoči nabava novih ladij, češ da utegne biti močno brodogradništvo kmalu potrebno za obrambo dežele.

Bojko.

Carigrad, 12. Tukaj so začeli propagirati bojkot grških trgovcev.

STAVKA V JUŽNI AFRIKI.

Atentati.

Johannesburg, 10. Med postajama Denver in Georgetown je bil izvršen atentat na poštni vlak. Sila eksplozije je vrgla stroj daleč s tira. Poškodovan ni bil nihče. — Na progi Witpoort-Luipaardsley so našli, preden je prišel poln osebni vlak skozi Zeerust, tri cevi z dinamitom. — Na progi Johannesburg-Cleveland se je primerila še ena dinamična eksplozija.

Milica.

Pretorija, 10. Vso aktivno milico so spravili na noge, v nekaterih okrajih tudi vsa milicijska društva. Prepovedana je prodaja in razpošiljanje orožja v okraje Pretorija, Witwatersrand in Middelburg. Snoči ob 9. je odšel iz Johannesburga reden vlak v Kapstadt, ker — se je več strojev od hotelo odpeljati domov.

Vojaštvo.

Johannesburg, 10. Iz Potschefstrooma so zahtevali 1800 vojakov. Cena moke se je povisala za 1 šiling.

Potschefstroom, 10. Dva polka infanterije in dva polka kavalarije sta včeraj odšla v Krugersdorp in na Westrand. Streška društva so dobila poziv, naj se pripravijo.

Pretorija, 11. Včeraj so bili vsi sposobni moške v Oranje in Natalu pozvani pod orožje. Vse mobilizirano vojaštvo cenijo na šestdeset-tisoč mož.

Zaprta jama.

Johannesburg, 11. Premogovnik Witbank so zaradi stavke zaprli.

Aretacije.

Johannesburg, 11. Policijski uradniki so hoteli včeraj na nekem shodu aretirati tajnika delavske zveze. Množica je to preprečila.

Johannesburg, 11. V Poutsma so aretirali štiri voditelje stavkajočih zaradi njih govorov.

Pretorija, 11. Predsednika, tajnika in dva odbornika železničarske zveze so aretirali.

Delavski protesti.

Johannesburg, 11. Tukajšnja strokovna društva so še ponoči izdala oklice, s katerimi vabijo delavstvo na protestne shode in žugajo, da takoj razglase generalno stavko, če ne bodo izpuščeni aretirani voditelji.

Stavka se razširja.

Bloemfontein, 11. Osobje vozne službe se pridružuje stavki. Le malo števil strojev odjeda dela pod zaščito oborožene sile.

UPOR ZAMORCEV.

Bloemfontein, 11. Vse razpoložljivo vojaštvo s policijo vred je dobilo ukaz, naj se nemudoma odpelje s posebnim vlakom v Jagersfontein. Pravijo, da se tam zamorski delavci punito in da prosijo Evropejce za pomoč.

Kapstadt, 11. Upor zamorskih delavcev v diamantnih jamah se potrjuje. Okrog 900 jih je hotelo naskočiti Jagersfontein Mesto je branilo 500 oseb. V boju je bilo 7 zamorcev ubitih, 36 pa ranjenih. Evropejcev je 12 ranjenih.

Jagersfontein, 11. O uporih zamorcev poročajo: Neki Vasuto je umrl za posledicami brce, ki jo je dobil od Evropejca. Zaradi tega so zamorci v petek odrekli delo in zahtevali aretacijo dotičnega Evropejca. Upravnik rezervirane ozemlja, na katerem prebivajo zamorci, je zamen hotel posredovati. Vasuti so razdeljali vse, kar jim je prišlo pod roke, podirli so ograjo svojega ozemlja in uropali denar, ki je bil namenjen za plače. Nato so se oborožili belih prebivalci. Ko so Vasuti zapustili svoje ozemlje, so jim Evropejci zastavili pot. Vasuti so naskočili, beli nasprotniki pa so jih sprejeli s strelji. Več Vasutov je padlo, kljub temu so hoteli naskočiti mesto. Evropejci so morali neprenehoma streljati; naposled so pogladi zamorce v njih rezervacijo. V mestu je nastala panika, ker so žene vedele, da stoji proti tisočim Vasutov le 150 belih (?). Mnogo žena je z otroci pobegnilo v Vauresmith, medtem ko so prihajali beli na konjih in v avtomobilih na pomoč. Včeraj je prišla četa vojakov z dvema topoma. Zdaj je v rezervaciji Vasutov mir.

Odgovorni urednik Ethin Kristan.
Izdaja in zalaga založba »Zarja«.
Tiska »Litelljska tiskarna« v Ljubljani.

Preklic.

»Podpisani Franc Bartl, odgovorni urednik dnevnika »Zarja« obžalujem, da se je dne 30. maja 1913 v številu 593 lista »Zarja« obelodanil članek pod naslovom »Trst — Gospoda Brandner in Mrak...« v katerem je citirani na škodo gospoda Brandner Antona, strokovnega tajnika Nar. del. organizacije v Trstu, sledeče žaljivke oziroma neresnice: Da bi bilo neumno polemizirati z zasebnim obtožiteljem, kakor je neumno, ako kdo polemizira s »Coda del Diavolo«. Da se zasebni obtožitelj obdomišljuje, da igra vlogo velikega vojskovodje, da je na nekem shodu na Krasu govoril neresnico, zlasti pa, da je poslal svojega prijatelja sodruga Mihovca s prošnjo, naj bi ga zopet socialni demokrati sprejeli v stranko, na kar bi on v tem slučaju prevzel nalogo uničiti N. D. O. Da sta Jaklič in dr. Mandič poučila svoje, kako je treba ravnati z ljudmi, kakor je zasebni obtožitelj in da je dr. Mandič njega (zasebnega obtožitelja) vrgel iz svoje pisarne« in preklicujem vsa tam navedena dejstva kot neresnična.

Istodobno se zahvaljujem gospodu Antonu Brandner za to, da je odstopil od kazenskega preganjanja, katero je bilo uvedeno proti meni vsled njegove ovadbe.

Ljubljana, 9. prosinca 1914.

Franc Bartl.

75.000 ur!

Vsled balkanske vojske sem prisiljen 75.000 komadov imit. srebrnih ur z izvršnim 36 ur tek. anker-remont. kolesjem na kamnih tekoče, ki so bili namenjeni za Turčijo, za smešno ceno prodajati:

1 komad K 3—
2 komada " 570
5 komadov " 1380

4 letno pisмено jamstvo.

Brez rizika. — Zamenjava dovoljena ali denar nazaj. — Razpošilja se po povzetju.

Centrala ur SIMON LUSTIG, Neu Sandez št. 57.

40 letni uspeh,

ki ga potrjujejo na tisoče priznanj.

Želodčna tinktura

lekarnarja Piccolija v Ljubljani

krepi želodec, pospešuje prebavo in je odvajalna. 1 stekleničica velja 20 vin.

Naročila sprejema lekarna G. Piccoli, Ljubljana.

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg št. 4, prvo nadstropje. Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne. Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta.

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Zajec Ivan splošno zdravljenje	—	1—3	Franciščanska ul. št. 2, II. nadst.
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21	—	Turjaški trg št. 4
Dr. Robida Ian splošno zdravljenje	11—12	2—3	Dalmatinova ul. št. 3, pritličje
Dr. Ipavic Benjamin splošno zdravljenje	10—12	—	Mestni trg št. 3, I. nadstropje
Dr. Boc Emil očesne in ušesne bolezni	10—12	2—3	Franciščanska ul. št. 4, pritličje
Dr. Demšar Jernej kožne in spolne bolezni	8-1/210	3—5	Prešernova ulice št. 3, III. nadst.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zgledati v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico, za zdravnika (bolniško zglednico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član vam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati s blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščnina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika blagajne.

Načelnstvo.

„Zdravnik želodca“

je edina posebnost želodčnega likerja iz zdravilnih rastlin, kateri izborna vpliva proti slabosti v želodcu ter ga radi tega v nobeni družini ne bi smelo manjkati.

Dobi se tudi v vseh prodajalnah konsumnega društva za Ljubljano in okolico. Odlikovan v Parizu z zlato kolajno in čas. križcem.

Ivan Jax in sin Ljubljana Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

in stroje za pletenje (Strickmaschinen) za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastoj in franko.

Peter Kozina & Ko.
Tovarna čevljev v Tržiču
(Gorenjsko)

(najmodernejša podjetja monarhijske)

Varslvena znamka.

Otvoril sem lastno prodajalno
LJUBLJANA
na drobno Breg 20 na debelo
v Colzovi hiši.

Potniki
v severno in južno AMERIKO
se vozijo sedaj le po domači avstrijski progi
AVSTRO-AMERIKANA
Trst-Newyork, Buenos Aires-Rio de Janeiro
najnovejši brzoparniki z dvema vrtnicama, električno razsvetljavo,
brezličnim brzojavom, na katerih je za vsakega potnika preskrbljeno, da
dobi dovolj domače hrane z vinom, svež kruh, postelje, kopeli itd.

Odhod parnikov:
v sev. Ameriko vsako soboto, v južno Ameriko vsakih 14 dni.
Trst-New-York, vsako soboto.
Trst-Južna Amerika, vsakih 14 dni.
Trst-Kanada, vsak mesec.
Vsakovrstna pojasnila daje drage volje brezplačno pri glavni
agenturi za Kranjsko, Stajersko in Koroško:
SIMON KMETETZ, Ljubljana,
Kolodvorska ulica šte. 26.

Občno konsumno društvo v Idriji

naznanja s tem, da je v svoji seji dne 9. svečana 1913 sklenilo, da se hranilne vloge članom
obrestujejo od 1. januarja 1913 naprej po 5 odstotkov.

Kredit do 30 dni je obresti prost. Čez 30 dni do 6 mesecev se imajo računati obresti po 6 odstotkov
Od kredita nad 6 mesecev pa po 7 odstotkov in sicer že od 30 dni naprej.
Hranilne vloge sprejema društvo vsak dan med uradnimi urami od 8. zjutraj do 12. dopoldne ter
od 2. popoldne do 6. zvečer. — Odpovedni rok so pri društvu najprimernejši in varnost vlog
najboljša, kajti za varnost garancira premožnjska in blagovna vrednost. Vsak član najlažje zaupa
svoje prihranke svojemu zavodu.

Načelstvo.

Družinski kruh

iz pekarnice

„Konsumnega društva
za Ljubljano in okolico“

je najboljši in najcenejši.
Hlebi po 1.75 kg veljajo
samo 56 vin.

Dobi se v vseh prodajalnah
„Konsumnega društva za Ljub-
ljano in okolico“. — Člani,
segajte po njem!

Produktivna zadruga ljub- ljanskih mizarjev v Ljubljani

R. Z. Z. O. Z.

se priporoča cenjenemu ob-
činstvu pri nabavi vsakovrst-
nega pohištva, ki ga izdeluje
v lastni, najmoderneje oprav-
ljeni tovarni na Glincah pri
Ljubljani.

Priporoča se tudi za vsa druga
v mizarsko stroko spadajoča
dela.

Delo je vedno solidno,
točno in prav poceni.

Proračune se na zahtevo do-
pošlje brezplačno v najkraj-
šem času.

Konsumno društvo za Ljubljano in okolico

registrovana zadruga z omejeno zavezo

naznanja svojim članom, da glasom skupne seje nadzorstva in na-
čelstva z dne 17. januarja 1913 obrestuje odslej

hranilne vloge članov po **5¹/₂ 0** od dne vloge
do dne dviga.

Dosedanje stanje hranilnih vlog 51.000 K. Dosedanje stanje deležev 32.000 K.
Rezervni zaklad 8000 K. Denarni promet leta 1912.: 1,487.639 K 18 vin.

Pisarna društva v Špodnji Siški, Kolodvorska cesta.

Prodajalne: v Ljubljani: Sodna ulica, Bohoričeva ulica, Krakovski
nasip; v Siški: Kolodvorska cesta, Celovška cesta; na Viču, v Trziču,
na Jesenicah, na Savi in na Koroški Beli.

Pekarna v Spod. Siški, Celovška cesta.

Nadzorstvo.

Načelstvo.